

# **ЗАКОН**

## **О ВРАЋАЊУ (РЕСТИТУЦИЈИ) ИМОВИНЕ ЦРКАВАМА И ВЕРСКИМ ЗАЈЕДНИЦАМА**

### **Глава прва**

### **ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ**

#### **Предмет уређивања**

#### **Члан 1.**

Овим законом уређују се услови, начин и поступак враћања имовине која је на територији Републике Србије одузета од цркава и верских заједница, као и од њихових задужбина и друштава (у даљем тексту: цркве и верске заједнице), применом прописа о аграрној реформи, национализацији, секвестрацији и других прописа који су донесени и примењивани у периоду од 1945. године, као и свим другим актима којима је вршено одузимање те имовине, без тржишне накнаде.

#### **Основна начела**

#### **Члан 2.**

Враћање одузете имовине заснива се на начелима: једнаког правног третмана свих цркава и верских заједница; њихове аутономије воље у погледу покретања поступка; заштите правне сигурности садашњих савесних власника и трећих лица, као и на начелима хитног поступања.

#### **Значење израза**

#### **Члан 3.**

Поједини изрази употребљени у овом закону имају следеће значење:

1) под прописима из члана 1. овог закона подразумевају се прописи АВНОЈ-а, ДФЈ, ФНРЈ и СФРЈ, као и прописи НР Србије и СР Србије, којима је после Другог светског рата, по разним основама или без основа, држава у сопствену корист или у корист других правних или физичких лица, одузимала имовину од цркава и верских заједница;

2) под актима одузимања подразумевају се правни акти који су имали непосредно дејство, као што су прописи, пресуде, одлуке, решења, други правни акти, као и материјалне радње државних органа, путем којих је имовина одузимана;

3) под обвезницима враћања, односно исплате накнаде подразумевају се Република Србија, привредна друштва и друга правна или физичка лица која су власници имовине и која су према овом закону у обавези да врате одузету имовину или исплате новчану накнаду;

4) под територијом Републике Србије подразумева се и територија Аутономне покрајине Косово и Метохија.

### **Приоритет натуралне реституције**

#### **Члан 4.**

Одузета имовина враћа се, по правилу, у натуралном облику или се накнађује у виду друге одговарајуће имовине, а тржишна новчана накнада исплађује се само ако враћање у натуралном облику или у виду друге одговарајуће имовине није могуће.

### **Примена других прописа**

#### **Члан 5.**

На решавање питања која нису уређена овим законом, примениће се одредбе закона којима су уређени својинскоправни, облигациони, стамбени и други имовински односи.

Права и обавезе из овог закона остварују се у складу са законом којим се уређује општи управни поступак, ако овим законом није друкчије одређено.

## **Глава друга**

### **СУБЈЕКТИ ПРАВА И ОБАВЕЗА**

#### **Субјекти права на реституцију**

#### **Члан 6.**

Право на враћање имовине припада црквама и верским заједницама, односно њиховим правним следбеницима, у складу са важећим актима црква и верских заједница.

#### **Субјекти обавеза**

#### **Члан 7.**

Обвезник враћања непокретности, односно исплате новчане накнаде је Република Србија, привредно друштво или друго правно лице које је у моменту ступања на снагу овог закона власник одузете имовине.

Ако привредно друштво или друго правно лице докаже да је својину на непокретности стекло теретним правним послом, по тржишној цени у време преноса права својине или другог права које у себи садржи право располагања, то привредно друштво, односно друго правно лице остаје власник непокретности, а Република Србија је обвезник исплате новчане накнаде.

Лице из става 2. овог члана, које је стекло право својине или друго право које у себи садржи право располагања на непокретности на основу

правног посла за које у време преноса није плаћена тржишна цена, обвезник је враћања непокретности из става 1. овог члана.

### **Заштита савесних стицаоца и стечених права**

#### **Члан 8.**

Физичка лица, која су у међувремену законитим (теретним или бестеретним) правним послом стекла право својине на имовини која је била одузета црквама и верским заједницама, нису обвезници њеног враћања или исплате новчане накнаде.

Ако је имовина која је предмет враћања прешла из државне, односно друштвене у приватну својину на основу незаконитих, односно фиктивних правних аката и послова, обвезник враћања или исплате тржишне новчане накнаде је правно, односно физичко лице које је на дан ступања на снагу овог закона неосновано обogaћено од те имовине. Ако такво лице не постоји, обвезник плаћања новчане накнаде је Република Србија.

Незаконитост, односно фиктивност правних аката и послова из става 2. овог члана утврђују се у судском поступку.

### **Глава трећа**

## **ПРЕДМЕТ ВРАЋАЊА И ОБЕШТЕЋЕЊА**

### **Имовина која се враћа**

#### **Члан 9.**

Предмет враћања су непокретности које су у моменту одузимања биле у власништву црква и верских заједница, и то: пољопривредно земљиште; шуме и шумско земљиште; грађевинско земљиште; стамбене и пословне зграде, односно идеални делови таквих зграда; станови и пословне просторије; покретне ствари од културног, историјског или уметничког значаја.

### **Глава четврта**

## **ОБЛИЦИ ВРАЋАЊА ИМОВИНЕ**

### **I. ВРАЋАЊЕ У НАТУРАЛНОМ ОБЛИКУ**

#### **Враћање исте или друге имовине**

#### **Члан 10.**

Обвезник враћања дужан је да цркви, односно верској заједници врати право својине и државине на непокретности која је била одузета, ако је у приближно истом облику и стању у коме је била у време одузимања.

Ако се имовина не може вратити у целини, могуће је делимично враћање, с тим да се за разлику у вредности плати тржишна накнада.

## **Изузеци од враћања у натуралном облику**

### **Члан 11.**

Непокретност се не враћа ако је изван правног промета, односно ако се на њој не може стећи право својине, односно право коришћења, као и ако би услед њеног враћања дошло до битнијег ометања рада и функционисања државних органа, јавних здравствених, културних или образовних институција или других јавних служби и ако би у том случају наступила несразмерна штета.

Непокретност се не враћа ако би њеним враћањем била битно нарушена економска, односно технолошка одрживост и функционалност привредног субјекта у чијој се својини налази и ако би се знатно отежало пословање тог субјекта (енормним губицима, отпуштањем већег броја запослених, немогућношћу обављања делатности и сл.).

Изузетно од ст. 1. и 2. овог члана, вратиће се непокретност која је у имовини обвезника без правног основа или ако је обвезник дао у најам, закуп или други томе сродан однос.

## **Правни положај закупаца непокретности**

### **Члан 12.**

Закупац непокретности која је предмет враћања има право да, под условима предвиђеним уговором, користи непокретност за своју делатност за период који је неопходан за прилагођавање његовог пословања измењеним условима, али не дуже од две године од дана правноснажности решења о враћању имовине, с тим што се црква, односно верска заједница и купац могу и друкчије споразумети.

## **Правна судбина терета**

### **Члан 13.**

Непокретности се враћају ослобођене хипотекарних терета који су настали од момента њиховог одузимања до дана ступања на снагу овог закона.

За потраживања која су била обезбеђена овим теретима гарантује Република Србија, уз право регреса према хипотекарном дужнику.

## **Поново успостављање службености**

### **Члан 14.**

Службености избрисане подржављењем, поново се успостављају, ако се тиме не нарушавају права трећих лица.

## **Враћање културних, историјских или уметничких добара**

### **Члан 15.**

Покретне ствари од културног, историјског или уметничког значаја враћају се у својину цркви, односно верској заједници, а ако су саставни део збирки јавних музеја, галерија и других сродних установа, односи у погледу њиховог даљег коришћења између цркве, односно верске заједнице и држаоца ствари уређују се уговором.

## **II. НОВЧАНО ОБЕШТЕЋЕЊЕ**

### **Новчана накнада**

#### **Члан 16.**

Ако се непокретност која је предмет враћања по овом закону не може вратити, црква, односно верска заједница има право на новчану накнаду у државним обвезницама издатим у ту сврху или у новцу ако је обвезник исплате накнаде физичко или правно лице.

У случајевима из става 1. овог члана, црква, односно верска заједница и обвезник могу се споразумети да цркви, односно верској заједници припадне друга имовина.

### **Утврђивање вредности**

#### **Члан 17.**

Висина накнаде за одузету имовину утврђује се према стању те имовине у моменту одузимања, а према њеној вредности у време доношења првостепеног решења.

Дирекција за реституцију ће утврдити методологију за утврђивање вредности имовине из става 1. овог члана.

### **Државне обвезнице**

#### **Члан 18.**

Ако је обвезник враћања Република Србија, накнада се исплаћује у обвезницама Републике Србије којима се може трговати на организованом тржишту или ван организованог тржишта, у смислу закона који уређује тржиште хартија од вредности.

Обвезнице из става 1. овог члана издаће се под условима и у роковима одређеним општим законом којим се уређују питања враћања и обештећења за одузету имовину.

Средства за измирење обавеза по основу издатих обвезница обезбеђују се у буџету Републике Србије.

## **Урачунавање примљеног и изгубљена добит**

### **Члан 19.**

Враћена имовина и исплаћена накнада црквама и верским заједницама по досадашњим прописима, узимају се у обзир и урачунаће се у обрачун накнаде по овом закону.

Не може се захтевати накнада штете по основу изгубљене добити због немогућности коришћења, односно управљања одузетом имовином, као и по основу њеног одржавања у периоду од дана одузимања до њеног враћања.

### **Право на регрес**

### **Члан 20.**

Црква, односно верска заједница која је своју раније одузету непокретност вратила на основу теретног правног посла има право регреса у новцу од Републике Србије.

## **Глава пета**

## **ПОСТУПАК ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА**

### **Дирекција за реституцију**

### **Члан 21.**

Образује се Дирекција за реституцију (у даљем тексту: Дирекција), као посебна организација.

### **Делокруг Дирекције**

### **Члан 22.**

Дирекција води поступак и одлучује о захтевима за враћање имовине, односно за исплату новчане накнаде или обештећење, пружа стручну помоћ подносиоцима захтева и обвезницима враћања, води прописане евиденције, извештава Владу тромесечно о обављеним пословима из своје надлежности и обавља друге послове прописане законом.

### **Подношење захтева**

### **Члан 23.**

Поступак за враћање имовине, односно исплату накнаде или обештећење покреће се захтевом који се подноси Дирекцији.

## **Странке у поступку**

### **Члан 24.**

Странке у поступку за враћање имовине јесу:

- црква, односно верска заједница, или њен правни следбеник;
- обвезник враћања;
- друго правно или физичко лице које, ради заштите својих права или правних интереса има право да учествује у поступку.

## **Рок за подношење захтева**

### **Члан 25.**

Захтев за враћање имовине, односно исплату накнаде или обештећење може се поднети најкасније до 30. септембра 2008. године.

## **Подаци и документација уз захтев**

### **Члан 26.**

Захтев за враћање имовине, односно исплату накнаде или обештећење садржи нарочито следеће податке:

- 1) о врсти, величини и локацији имовине на коју се захтев односи;
- 2) о акту одузимања, начину и времену одузимања.

Уз захтев се прилаже:

- 1) исправа о одузимању имовине или навод о службеном гласилу у коме је објављен акт, уз конкретно навођење предмета одузимања;
- 2) доказ о својству подносиоца захтева, тј. да ли је он непосредни ранији власник или његов правни следбеник;
- 3) ако се захтев односи на непокретност подноси се и извод из јавне књиге у коју се врши упис непокретности, као и подаци из катастра земљишта или друге исправе које ближе одређују те податке;
- 4) захтев може да садржи и друге податке који су од значаја за утврђивање оправданости захтева.

## **Службено обезбеђење доказа**

### **Члан 27.**

Ако су подносиоцу захтева недоступне исправе из члана 26. овог закона, Дирекција ће по службеној дужности од обвезника враћања или трећих лица да захтева доказе о вероватности постојања права.

Обвезници враћања и трећа лица дужни су да Дирекцији поднесу све доказе и дозволе увид у исправе и податке који су потребни за комплетирање документације о захтеву, под претњом новчане казне.

### **Предлог за споразум и поравнање**

#### **Члан 28.**

Уз захтев за враћање имовине и у току поступка до доношења решења странке у поступку могу предложити споразумно решење о имовинским питањима.

Црква, односно верска заједница, као подносилац захтева, може у току поступка, на основу предложеног споразума, да закључи поравнање са обвезником враћања.

Дирекција ће странкама у поступку указати на могућност закључења споразума или поравнања и пружити им помоћ у његовом закључењу водећи рачуна о томе да споразум, односно поравнање не буде у спротности са принудним прописима и да је извршиво.

Ако се постигнути споразум или поравнање односи само на део имовине која је предмет захтева, Дирекција ће постигнути споразум, односно поравнање унети у своје решење.

Постигнути споразум или поравнање има снагу извршне исправе.

### **Садржина решења**

#### **Члан 29.**

Дирекција утврђује све чињенице и околности од значаја за одлучивање о захтеву, доноси решење којим одлучује о одузетој имовини, о субјекту права на реституцију, о облику, обиму и вредности имовине, о обвезницима за предају имовине и условима враћања, као и о начину и роковима за извршење решења.

У решењу о враћању имовине се означава да се имовина враћа или да се даје накнада, односно обештећење.

У решењу о враћању имовине издаје се и налог надлежним органима за извршење решења, као и за брисање евентуалних терета и одлучује о трошковима поступка.

Решењем о накнади, односно обештећењу, налаже се субјекту обавезе да у року не дужем од три месеца изврши своју обавезу, под претњом принудног извршења.

### **Измене у јавним књигама**

#### **Члан 30.**

Измене стања у земљишним или другим јавним књигама на основу извршног решења Дирекције, спроводе се по службеној дужности.



## **Рок за доношење решења**

### **Члан 31.**

Дирекција је дужна да решење поводом захтева донесе и достави странкама у поступку најкасније у року од шест месеци од дана подношења уредно састављеног захтева.

Даном подношења уредно састављеног захтева сматра се и дан када је непотпуни захтев у целини допуњен.

## **Право на тужбу**

### **Члан 32.**

Против решења Дирекције не може се изјавити жалба, али се може покренути управни спор.

## **Извршење одлука**

### **Члан 33.**

Извршно решење има снагу извршне исправе и на основу њега може се спровести судско или административно извршење.

Решење о враћању имовине, новчаној накнади, односно обештећењу извршавају:

- судови, ако се враћа непокретност, односно успоставља право својине на другој непокретности или ако се враћају покретне ствари од културног, историјског или уметничког значаја;

- Министарство финансија, ако се даје накнада у обвезницама или исплаћује новчана накнада.

## **Административне таксе**

### **Члан 34.**

Странке у поступку поводом захтева за враћање имовине по овом закону не плаћају административне таксе.

## **Глава шеста**

## **ИЗВРШАВАЊЕ ЗАКОНА**

### **Доношење аката за извршавање закона**

### **Члан 35.**

Директор Дирекције прописаће обрасце који ће бити коришћени у поступку који води Дирекција.

**Глава седма**  
**ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ**

**Члан 36.**

Од 1. маја 2006. године није дозвољено било какво располагање имовином која је по одредбама овог закона предмет враћања, нити заснивање хипотеке, залогe или закупа на тој имовини.

Правни послови и правни акти који су у супротности са одредбом става 1. овог члана ништави су.

Забрана из става 1. овог члана престаје да важи даном доношења коначног и извршног решења Дирекције којим се одлучује о захтеву за враћање имовине.

**Члан 37.**

Подношење захтева и одлучивање о питањима из овог закона допуштено је без обзира на то да ли је до ступања на снагу овог закона суд или други државни орган правноснажно већ одлучивао о захтеву за враћање, односно за исплату накнаде, у случају кад захтеву није удовољено.

**Члан 38.**

Влада ће поставити директора Дирекције у року од месец дана од дана ступања на снагу овог закона.

**Члан 39.**

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Србије", а примењиваће се почев од 1. октобра 2006. године.